

BESLUT

2016-11-28

Dnr: 16/01603

SAKEN

Affären Ramel, SVT1, 2016-05-26, humorprogram; fråga om mediets genomslagskraft

BESLUT

Programmet frias. Granskningsnämnden anser, med viss tvekan, att det inte strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

PROGRAMMET

Programmet var ett avsnitt ur en humordramaserie från 1986. Serien utspelade sig i en affär och innehöll mycket arkivmaterial från gamla Povel Ramel-produktioner.

I början av programmet visades en arkivfilm som skildrade en filminspelning i Afrika år 1955. En för *Affären Ramel* särskilt pålagd speakerröst kommenterade det som hände i arkivfilmen och sa bland annat följande.

Pygméer. Detta är alltså pygméer som dansar och tutar och har sig. Vad står det här nu, jo de småvänligt sinnade djungelpersonerna ville inte börja dagens tagningar innan de utfört sin speciella frukostdans så filmsällskapet fick vackert vänta. [...] Unge Gamlin ägnade sig åt att dekorera de små naturbarnen på alla upptänkliga sätt. [...] Här studeras en viktig nyckelscen in, med den vite huntern Mr. Thorpe som tolk och övervakare. [...] Filmstjärnan Marilyn Månsson, spelad av unga Bergquist, ska rövas bort av kannibaler och Gregory Persson, unge Ljung, hindras från att hjälpa henne. [...] Här tar man så sista scenen med pygméerna till höger om diket, dessa begrep sig inte på Knäppupps intrikata manuskript utan trodde att de andra längre infödingarna hade tagit deras arbete ifrån dem. Ett gräl uppstod som snart övergick till ett regelrätt stamkrig, vilket hart när hade kunnat få de våldigaste konsekvenser, och där bananstöld tillhörde de oskyldigaste inslagen. [...] Ingen fattade hur farlig situationen egentligen var, nej man var svensk och intet ont anande, som, som en struts.

I ett annat inslag senare i programmet tafsade en manlig rollkaraktär på en kvinnlig rollkaraktär varpå den sistnämnda protesterade. Den manliga rollkaraktären sa därefter: "Det är personalfest, då är kladdning tillåten."

I ett inslag i slutet av programmet framförde Povel Ramel tillsammans med en skådespelare från programmet och en kör en sång som handlade om en man som försöker beställa mat av en japansk kypare. Sången var i form av en dialog mellan mannen och den japanska kyparen där den förstnämnde frågade och den sistnämnde svarade och vice versa. Kyparens delar av sångtexten sjöngs med brytning samtidigt som Povel Ramel och övriga sångare satte på sig glasögon, visade framtänderna och kisade med ögonen.

ANMÄLAN

Anmälaren anser sammanfattningsvis att programmet innehöll rasistiska inslag samt stereotypa skildringar av kvinnor och män. Anmälaren är särskilt kritisk till hur afrikansk ursprungsbefolkning framställdes i programmet.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser att programmet inte strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft och anför följande.

Povel Ramel var en av 1900-talets stora svenska underhållare med en omfattande och omtalad produktion bestående av sånger, revyer, krogshower, filmer och tv-serier. Programmet *Affären Ramel* från 1986 var i första hand en historisk tillbakablick med humoristiskt anslag som byggde på material från Ramels produktion inklusive filmen som anmälaren reagerat på.

Det aktuella inslaget visade hur ett filmteam filmade på plats i en afrikansk miljö. Scenerna som visades var skruvade och under andra halvan av filmen kompletterades scenerna och bilderna av en speakerröst. Personen som agerade speaker gjorde först en komisk poäng av att ha gått in i fel studio och hamnade inledningsvis i otakt med händelseförloppet. Därefter kommenterade speakern med en humoristisk text och självironisk ton händelser och scener som visades i bild.

Anmälaren anser att inslaget exponerar en ålderdomlig kvinnosyn, med stereotypa skildringar av kvinnor och män. Enligt SVT:s bedömning är Ramels stil väl känd för publiken och det humoristiska anslaget förstärker inslagets självironiska ton. SVT vill poängtera att det gjordes tydligt för publiken att det också var ett gammalt inslag. Dels framgick det i tablåtexten att serien *Affären Ramel* var från 1986, dels sa Povel Ramel i programmet att det aktuella inslaget var från 1955 vilket bör beaktas när nämnden bedömer språkbruk och innehåll.

När det gäller det anmälaren anför att filmen måste uppfattas som djupt kränkande och rasistisk i beskrivningen av afrikansk ursprungsbefolkning vill SVT poängtera filmens karaktär, att det är en filmad dramatisering. Speakern beskrev en scen där ”filmstjärnan Marilyn Månsson, spelad av unge

Bergquist, ska rövas bort av kannibaler och Gregory Persson, unge Ljung, hindras från att hjälpa henne.” ”Kannibaler” är alltså ingen beskrivning av den lokala befolkningen som agerar utan en beskrivning av rollfigurerna de skulle gestalta.

I produktionen står vissa stilgrepp ut som till exempel en raljerande, ironisk och lite naiv ton. När det gäller några uttryck och beskrivningar av den lokala befolkningen – som ”djungelpersoner” och ”de små naturbarnen” som kan uppfattas som kränkande så bör det beaktas när, och i vilket sammanhang, filmen kom till. I slutet av filmen säger också speakerrösten till exempel ”nej man var svensk och intet ont anande, som, som en struts” vilket beskriver den självvironiska hållningen i inslaget.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SVT ska ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (16 § i sändningstillståndet). Bestämmelsen tillämpas bland annat när det gäller program eller inslag som kan uppfattas som diskriminerande. Den innebär enligt granskningsnämndens praxis att programföretaget inte får sända program eller inslag som är uppenbart kränkande mot något av könen, mot människor med viss hudfärg, nationalitet, religion eller sexuell läggning eller mot människor med olika former av funktionsnedsättningar eller sjukdomar.

TIDIGARE BESLUT

Granskningsnämnden bedömde år 2003 ett inslag i tävlingsprogrammet *Bumerang*. Inslaget innehöll en sketch från år 1965. Den inleddes med att en komiker sa: ”Hör upp alla i Sverige, Norge, Danmark och Sydrhodesia. Det gäller att samla ihop så många negrer som möjligt på torget mitt i stan. Börja nu!” En skylt med ländernas namn följt av ett räkneverk visades sedan. Sveriges, Norges och Danmarks räkneverk visade stigande siffror men Sydrhodesias stod stilla. Komikern tog då upp en telefonlur och ropade: ”Hallå Sydrhodesia! Stop! Har ni inga negrer där? Vad säger ni? Jaså, de har inget torg.” Nämnden ansåg att sketchen visserligen hade utformats på sådant sätt att den kunde uppfattas som kränkande mot människor på grund av deras etniska tillhörighet. Vid sin bedömning beaktade nämnden emellertid att sketchen var från 1965 och det sammanhang i vilket den förekom. Granskningsnämnden ansåg mot den bakgrunden att den inte var uppenbart kränkande och kunde därför inte finna att inslaget stred mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft (beslut 493/03).

År 2015 prövade granskningsnämnden ett inslag med en sketch i programmet *Minnenas television*. I sketchen som var från år 1986 drog en komiker ett kort

skämt som granskningsnämnden ansåg var kränkande mot människor på grund av deras hudfärg. Nämnden beaktade emellertid att inslaget var från 1986 och att den äldre komikern fick anses ha gett uttryck för en redan då föråldrad humor. Nämnden ansåg mot den bakgrunden, med viss tvekan, att inslaget inte stred mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft (beslut 14/02484).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden anser att vissa delar av programmet *Affären Ramel* hade utformats på ett sätt som kunde uppfattas som kränkande mot människor på grund av deras etniska tillhörighet eller kön. Det går därför att diskutera om programmet borde ha kommenterats eller om detta på annat sätt borde ha problematiserats. Med beaktande av programmets karaktär och att det var från år 1986 med arkivfilm från år 1955, anser nämnden dock, med viss tvekan, att programmet inte var uppenbart kränkande. Programmet strider därför inte mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Elisabet Bäck, Leif Hedman, Ulrika Hansson och Clas Barkman efter föredragning av Gustav Aspengren.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Gustav Aspengren

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.